

طرح سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری در جمهوری اسلامی ایران

کمیسیون حقوقی و قضایی (کمیته امور تقنین و قانون‌گذاری)

نظام قانون‌گذاری را می‌توان در سه محور زیر تبیین، مورد بحث و بررسی و تبادل نظر قرار داد.

الف) محور قبل از قانون‌گذاری

در فرآیند موضوع قانون‌گذاری محورهای مشخصی وجود دارد که قانون‌گذار قبل از بررسی پیشنویس‌های قوانین باید به آن‌ها توجه کامل داشته باشد و در واقع این محورها مبنای بررسی‌های پیشنویس قانون است.

اهم محوره‌های قبل از قانون‌گذاری عبارتند از:

۱) اختیارات و وظایف مجلس و نمایندگان منتخب مردم در مجلس: این وظایف و اختیارات به صورت صریح در قانون اساسی به طور کامل بیان شده و مطابق قانون آئین‌نامه داخلی مجلس بر پایه اصول قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام اعمال می‌شود.

۲) نقش شوراها در قانون‌گذاری: مطابق فصل هفتم قانون اساسی برای پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم، با توجه به مقتضیات محلی، اداره امور هر روستا، بخش، شهر، شهرستان یا استان با نظارت شورایی بنام شورای ده، بخش، شهر، شهرستان یا استان صورت می‌گیرد. حدود وظایف و اختیارات شوراها و شورای عالی استان‌ها بر عایت اصول وحدت ملی و تمامیت ارضی نظام جمهوری اسلامی ایران و تابعیت حکومت مرکزی به موجب قانون تعیین می‌شود.

۳) سلسله مراتب قانون‌گذار و مراجع مختلف تصویب مقررات لازم‌الاجرا: طبق قانون اساسی (اصل ۵۸) اعمال قوه مقننه از طریق مجلس شورای اسلامی است که از نمایندگان منتخب مردم تشکیل می‌شود. مراجعی نظیر مجلس خبرگان رهبری، مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی امنیت ملی، رئیس قوه قضائیه، شورای عالی انقلاب فرهنگی، هیأت وزیران و... در محدوده وظایف و اختیارات مربوط مصوبات لازم‌الاجرای ارائه می‌نمایند که ضرورتاً محدوده «قانون» و «مقررات» می‌بایست کامل مشخص شود.

۴) تراز نمایندگی مجلس شورای اسلامی: داشتن نگاه ملی در قانون‌گذاری و پرهیز از بخشی‌نگری و منطقه‌گرایی و شرایط انتخاب‌شوندگان توسط آرای مستقیم مردم اوصافی را اقتضا می‌نماید که در حقیقت در قالب تراز نمایندگی باید به آن‌ها توجه کرده و قواعد رفتاری نمایندگان را تدوین نمود.

اهم الزامات مربوط به محور قبل از قانون‌گذاری عبارتند از:

- ۱- تمرکز انحصاری قانون‌گذاری در مجلس شورای اسلامی؛
- ۲- بازنگری قانون انتخابات براساس مقتضیات و شرایط تحول در جوامع بشری و پیشرفت کشور، احزاب قانونی، اهلیت و صلاحیت علمی، فنی، تخصصی و تجربی انتخاب‌شوندگان و مصالح و منافع عمومی؛
- ۳- تعریف قانون و مقررات لازم‌الاجرا و تعیین قواعد تفکیک قانون‌گذاری از اجرا؛ به عبارت دیگر تعیین مرز تقنین و اجرا؛
- ۴- ترسیم دقیق حدود وظایف و اختیارات مراجع تصویب مقررات واجد آثار اجرایی با مجلس شورای اسلامی و تعیین ضوابط قانونی حاکم بر فرآیند تصمیم‌گیری در هر یک از آنها؛
- ۵- تعیین شرایط و ضوابط مربوط به ضرورت عدم استفاده غیر از حق اعضای قانون‌گذار در فرآیند تصویب قانون و روند اجرای قوانین؛
- ۶- لزوم اعمال وظایف اعضای قانون‌گذار در تراز نمایندگی مردم و مقید نمودن آنان به پیشنهادات موضوعی به مراجع تنظیم و تنقیح قوانین به منظور جلوگیری از تنظیم و ارائه پیش‌نویس‌های قوانین بدون پشتوانه کارشناسی و عدم انطباق با منابع معتبر فقهی، علمی، پژوهشی و قضایی کشور؛
- ۷- ارتقای حدود اختیارات، وظایف شوراهای استانی و شورای عالی استان‌ها در فرآیند قانون‌گذاری در انطباق با اصول قانون اساسی و ضرورت‌های منطقه‌ای کشور؛
- ۸- تدوین شاخص‌های تعیین اولویت در نظام قانون‌گذاری به منظور تحقق اهداف سند چشم‌انداز نظام و اجتناب از انبوه‌سازی قوانین؛
- ۹- ضرورت تأمین انطباق قوانین با موازین اسلامی، اصول قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام ابلاغی مقام معظم رهبری؛
- ۱۰- تعیین حدود و چگونگی مصونیت نمایندگان مردم در مجلس شورای اسلامی در مراتب اعمال وظایف و اختیارات قانونی آنان؛
- ۱۱- تصویب (قانون شیوه قانون‌گذاری و قانون‌نگاری در جمهوری اسلامی ایران) و تعیین الزامات تهیه و تنظیم پیش‌نویس قوانین در قوای سه‌گانه؛
- ۱۲- تعیین معیارهای تشخیص موارد و مسائل مهم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در همه پرسشی (اعمال مستقیم قوه مقننه از سوی مردم)؛

- ۱۳- تعیین شرایط و ضوابط اعلام وصول پیش‌نویس قوانین اعم از لوایح و طرح‌ها و تشکیل شورای عالی تنظیم لوایح در دولت و کمیسیون تنظیم طرح‌ها و تنقیح قوانین در مجلس شورای اسلامی به منظور تحقق کیفیت مطلوب و ایجاد سامانه اجرای سریع و صحیح قوانین؛
- ۱۴- تعیین اصول تفسیر و قواعد تنقیح قوانین در راستای اصل جامع و مانع بودن و لزوم نگارش موضوعی قوانین؛
- ۱۵- تعیین ویژگی‌های قانون مطلوب بر مبنای اصول عدالت اجتماعی، نیازهای واقعی، منافع عمومی، ثبات نسبی، اثربخشی، گستره شمول، شفافیت، ضمانت اجرا، بایدها و نبایدهای مقتضی ضرورت‌ها، سرعت و صحت در فرآیند اجرا؛
- ۱۶- نحوه بهره‌مندی از آرای وحدت‌رویه دیوان عالی کشور و نظریه‌های اجتماعی فقهی و دکترین معتبر حقوقی و آثار برتر پژوهشی و تحقیقی در فرآیند قانون‌گذاری؛
- ۱۷- تهیه شناسنامه علمی، فنی و تخصصی و ضرورت‌های پیشنهادی هریک از پیش‌نویس‌های قوانین برحسب دلایل لزوم تصویب قانون با تعیین فصول، بخش‌ها، نشانی مواد و تبصره‌ها در قانون جامع موجود یا پیشنهاد مستقل؛
- ۱۸- مشخص نمودن ضمانت‌اجرایی مناسب و قاطع با توجه به اهمیت موضوع و حکم هر قانون به نحوی که در روند اجرا، مانع عدم اجرای سریع و صحیح قانون توسط هر قدرتی باشد؛
- ۱۹- ضرورت تحول در ساختار سازمانی مجلس شورای اسلامی و سامانه وظیفه‌ای و اختیارات هیأت وزیران در جهت تبیین علمی و تخصصی هر موضوع نیازمند به قانون و بررسی مطالعاتی لازم و کافی برحسب قوانین موضوعه و نیازهای واقعی جامعه؛
- ۲۰- مشخص نمودن الزامات مربوط به همراهی و همکاری فعالانه و اثربخش حوزه‌های علمی، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و نهادهای پژوهشی ارکان قوه قضائیه بالاخص دیوان عالی کشور، دستگاه‌های اجرایی و عمومی در روند تهیه پیش‌نویس قوانین، بررسی در کمیسیون‌های تخصصی مجلس دولت، تصویب در مجلس، نظارت بر حسن اجرای قوانین، ارزیابی عملکرد و پاسخ‌گویی با درخواست دولت و مجلس.

ب) محور حین قانون‌گذاری

هدف اصلی در این مرحله محورهای معینی است که از زمان طرح پیش‌نویس قوانین در مجلس آغاز و روند بررسی، تنقیح، تصویب و ابلاغ را طی می‌کند. مهم‌ترین آن‌ها عبارتست از:

۱) ارزیابی ضرورت‌ها و تأثیرات قوانین: مسائلی از قبیل این‌که آیا موضوع پیشنهادی به عنوان قانون نیاز واقعی جامعه است؟ دلیل ضرورت موضوع پیشنهادی چیست؟ آیا آثار قوانین مشابه مربوط ارزیابی شده است؟ آیا در قوانین موضوعه در این خصوص قانونی وجود ندارد؟ و... .

۲) فرآیند قانون‌گذاری: آیا در مورد پیش‌نویس قوانین معیارهای ضرورت، مشروعیت، مطلوبیت، شاخص‌های اولویت، جامعیت، کیفیت، گستره شمول، نیاز واقعی و... لحاظ شده است؟ آیا در تنظیم پیش‌نویس قوانین (اعم از طرح یا لایحه) قواعد تنقیح و تفسیر و... رعایت شده است؟ آیا شناسنامه مستند به آثار پژوهشی، وحدت رویه قضائی، دکترین معتبر حقوقی در پیش‌نویس‌های ارسالی وجود دارد؟ نقش حقوقدانان و متخصصین مجرب در کمیسیون‌های تخصصی مجلس چگونه است؟ و... از جمله مواردی است که باید در محور حین قانون‌گذاری مورد تجزیه و تحلیل واقع شود.

اهم الزامات مربوط به محور حین قانون‌گذاری عبارتند از:

۱- احراز شرایط اعلام وصول طرح‌ها و لوایح در کمیسیون تنظیم طرح‌ها و تنقیح قوانین مجلس، براساس گزارش توجیهی تفصیلی (حاوی چرایی نیاز به قانون، مطالعات علمی - پژوهشی، ضرورت تقنین و بررسی تأثیرات اجرای قانون در پیش‌نویس‌های تهیه شده) و مطالعه شناسنامه قوانین مرتبط؛

۲- بررسی همه‌جانبه پیش‌نویس قوانین توسط کمیسیون‌های تخصصی مجلس در راستای حصول اطمینان از معیارهای ضرورت، مشروعیت، مسئولیت، جامعیت و کیفیت معطوف به نیازهای واقعی جامعه بودن موضوعات مطروحه در پیش‌نویس. ضمانت اجرایی و لزوم رعایت ضوابط و قواعد تنقیح قوانین و مقررات؛

۳- اعمال نظریه‌های فقهی، حقوقی، رویه قضایی و نتایج حاصل از پژوهش‌ها در متون لوایح و طرح‌ها در کمیسیون‌های تخصصی توسط حقوق‌دانان ذی‌صلاح و مجرب و بازآرایی متون و پیشنهادهای مطابق ادبیات و زبان خاص نگارش قانون؛

۴- تعیین جایگاه مستقل، اصلاحی، الحاقی و... طرح‌ها و لوایح بر پایه هدف، قلمرو، ساختار و در فصل و بخش قوانین جامع موضوعی به منظور تبدیل نیازهای واقعی مردم به مجموعه‌ای منسجم و هماهنگ براساس اسناد فرادستی در کمیسیون‌های تخصصی مجلس؛

۵- استفاده از خدمات حقوق‌دانان مجرب و متعهد در کمیسیون‌های تخصصی مجلس و دولت بطور رسمی یا ثابت اعم از فردی یا گروهی، برحسب اهمیت موضوع مطروحه؛

- ۶- لزوم احراز هماهنگی کامل طرح‌ها و لوایح با قانون اساسی، سیاست‌های کلی نظام، مبتنی بر ادبیات علمی قانون‌نگاری در کمیسیون تخصصی انطباق مجلس شورای اسلامی مرکب از رؤسای کمیسیون‌های تخصصی و با حضور وزیران، مدیران ارشد سازمان‌های ذیربط و اساتید مدعو برحسب تخصص موضوعی؛
- ۷- حصول اطمینان کمیسیون انطباق از تعیین ضمانت اجرایی قاطع و مناسب در راستای ضرورت سرعت و سلامت اجرای قوانین و رفع هرگونه مانع ناشی از باورهای شخصی و گروهی در فرآیند اجرا؛
- ۸- بررسی تصویب قوانین مربوط به برنامه‌های کوتاه مدت یک‌ساله (قانون بودجه سالانه کل کشور) در جهت تحقق اهداف و سیاست‌های راهبردی متوسط مدت (قانون برنامه‌های پنج‌ساله توسعه)، به منظور حرکت منسجم و هم‌سو در راستای مقاصد بلندمدت (سند چشم‌انداز ۲۰ ساله)؛
- ۹- لزوم استفاده از آثار علمی، اجرایی و تطبیقی مرکز پژوهش‌های مجلس، گزارش تفریح بودجه سالانه کل کشور ارائه شده توسط دیوان محاسبات کل کشور، گزارش نظارتی و عملکردی قوانین تهیه شده توسط سازمان بازرسی کل کشور، آرای وحدت رویه قضایی در کمیسیون‌های تخصصی و انطباق مجلس قبل از طرح در صحن علنی مجلس؛
- ۱۰- عدم صدور جواز پیشنهادات فی‌المجلس اعضای قانون‌گذار در جلسات علنی، بدون بررسی کارشناسی ابتدایی در کمیسیون‌های تخصصی توسط هیأت رئیسه به منظور حفظ آثار بررسی‌ها و مطالعات انجام پذیرفته در فرآیند تنظیم و تنقیح پیش‌نویس قوانین؛
- ۱۱- بازنگری و ویراستاری معاونت قوانین مجلس بعد از تصویب پیش‌نویس‌های طرح‌ها و لوایح در صحن و قبل از ابلاغ قوانین به لحاظ اعمال احتمالی و حتمی ضوابط نگارش در رعایت اصول ادبیات قانون‌نویسی؛
- ۱۲- اصلاح مصوبات مجلس، برحسب نظر شورای نگهبان قانون اساسی به منظور ضرورت حفظ مصالح عمومی و انطباق مصوبات با موازین شرعی و اصول قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام و پرهیز از هرگونه اعمال نظر شخصی و گروهی؛
- ۱۳- پیگیری مصوبات مجلس در موارد اختلاف نظر با شورای نگهبان قانون اساسی در فرآیند بررسی مجمع تشخیص مصلحت نظام، مطابق سیاست‌های کلی نظام؛
- ۱۴- تعیین قواعد حاکم بر استفاده از اختیارات فردی و جمعی اعضای قانون‌گذار در مراحل تذکر، سؤال، استيضاح، تحقیق و تفحص و... بر مبنای ضرورت‌های ناشی از عدالت اجتماعی و منافع عمومی و مقتضیات نیازهای واقعی جامعه و تسامح و تساهل ارکان اجرایی.
- ۱۵- لزوم تغییر در سازمان تفصیلی مجلس مبنی بر حضور ثابت کارشناسان متخصص و مجرب برحسب فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی ذیربط هریک از کمیسیون‌های تخصصی و مشارکت موثر آن‌ها در روند بررسی‌های کمیسیون‌ها؛

۱۶- اعمال نگاه ملی بر کلیه امور و مسائل در جریان عملیات و فعالیت‌های مجلس و اجتناب از هرگونه بخشی و منطقه‌ای‌نگری در فرآیند قانون‌گذاری با توجه به اهمیت اسناد فرادستی و حاکمیتی و استراتژیکی کشور.

ج) محور بعد از قانون‌گذاری

بعد از تصویب پیش‌نویس قوانین در صحن علنی مجلس و طی مراحل تأیید شورای نگهبان قانون اساسی و ابلاغ قانون، مهم‌ترین محور بعد از قانون‌گذاری، محور نظارتی مجلس است و مسائلی در این مرحله مطرح می‌شود مثل نظارت بر اجرای قوانین یا نظارت بر عملکرد قوه مجریه و سایر نهادها؟ نظارت عمومی، سیاسی و مالی؟ یا نظارت استصوابی؟ و... مطابق اصل «۱۵۶» قانون اساسی، نظارت بر حسن اجرای قوانین از وظایف قوه قضائیه است و قوه قضائیه می‌تواند در موارد تخلف از اجرای قوانین به مقامات مسئول اخطار کند و مقامات مسئول موظفند به اخطارات قوه قضائیه توجه نمایند. سازمان بازرسی کل کشور (طبق اصل «۱۷۴»)، براساس حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری، زیر نظر رئیس قوه قضائیه تشکیل شده است و مسئولیت نظارت بر اجرای صحیح قوانین در محاکم (به موجب اصل «۱۶۱») برعهده دیوان عالی کشور است. نظارت بر کار وزیران (طبق اصل «۱۳۳») با رئیس‌جمهور است و بر پایه اصل «۱۲۶» نظارت عملیاتی بر امور برنامه، بودجه، اداری و استخدامی کشور از طریق معاونین رئیس‌جمهور در امور برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی و توسعه مدیریت و سرمایه انسانی و نظارت مالی حین خرج و بیمه‌ای، گمرکی، پولی و بانکی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان‌های وابسته انجام می‌پذیرد. با توجه به نوع نظارت در قوه قضائیه و قوه مجریه، نظارت مجلس شورای اسلامی در مراحل مختلف اعمال می‌شود.

۱- نظارت استصوابی: (طبق اصول «۸۵»، «۱۲۷» و «۱۳۸») توسط رئیس مجلس بر کلیه تصویب‌نامه‌ها و آئین‌نامه‌های دولت و مصوبات کمیسیون‌های متشکل از چند وزیر و نمایندگان ویژه رئیس‌جمهور و براساس قانون انجام می‌پذیرد.

۲- نظارت عمومی مجلس: سؤال از وزیر یا رئیس‌جمهور (اصل «۸۸»)، رأی اعتماد به هیئت وزیران (اصل «۸۷»)، استیضاح هیأت وزیران یا هریک از وزرا و رئیس‌جمهور (اصل «۸۹»)، رسیدگی به شکایات مردم از طرز کار قوای سه‌گانه (اصل «۹۰») و تحقیق و تفحص در تمام امور کشور (اصل «۷۶») و... .

۳- نظارت مالی و محاسباتی: بودجه سالانه کل کشور از طریق دولت تهیه و به تصویب مجلس می‌رسد (اصل «۵۲») و کلیه دریافت‌های دولت و در حساب‌های خزانه‌داری کل کشور متمرکز می‌شود و همه پرداخت‌ها و در حدود اعتبارات مصوب به موجب قانون انجام می‌پذیرد (اصل «۵۳»)، رسیدگی یا حسابرسی

کلیه حساب‌های دستگاه‌هایی که از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند و تهیه و تنظیم و ارائه گزارش تفصیلی تفریغ بودجه کل را دیوان محاسبات کشور عهده‌دار است (اصل «۵۵») و دیوان محاسبات کشور زیر نظر مجلس و به موجب قانون مدیریت می‌شود (اصل «۵۴»).

بنا به مراتب موصوف، امر نظارت بر قوای سه گانه و بالتبع در فرآیند قانون‌گذاری - اجرایی قوانین - رسیدگی در محاکم قضایی در فرآیند کشف جرم و تعقیب و مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود مقررات مدون جزایی اسلام و پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین از اهمیت خاصی برخوردار بوده و قوای حاکم در جمهوری اسلامی تحت نظارت ولایت مطلقه امر و امامت امت قرار دارند.

اهم الزامات محور بعد از قانون‌گذاری عبارتند از:

- ۱- تعیین قواعد نظارت مجلس شورای اسلامی و چگونگی اعمال دقیق و به موقع آن‌ها به منظور لزوم اجرای سریع و سالم قوانین که به مراتب بیش از تصویب قوانین اهمیت دارد (نحوه بازخورد قوانین)؛
- ۲- اعمال دقیق و همه‌جانبه نظارت سیاسی مجلس بالاخص در آرای اعتماد به هیأت وزیران، دلیل همدلی قوای حاکم و هماهنگی در بهبود مدیریت جامعه و استقرار نظام شایسته سالاری است؛
- ۳- عدالت مالی یکی از بارزترین جلوه‌های عدالت اجتماعی است و نظارت مالی مجلس از طریق ارکان دیوان محاسبات کشور، موجبات سلامت اداری و انضباط مالی و اجرای کامل سیاست‌های کلی نظام در مبارزه با فساد اقتصادی را فراهم می‌آورد؛
- ۴- رسیدگی به شکایات مردم از طرز کار قوای سه گانه در مجلس شورای اسلامی از آثار برتر اصل پاسخ‌گویی به مردم در نظام اسلامی است و ارتقای جایگاه کمیسیون اصل نودم قانون اساسی، تقویت اعمال نظارت عمومی مجلس است؛
- ۵- نظارت تقنینی (و استصوابی) رئیس مجلس بر کلیه مصوبات هیأت وزیران و کمیسیون ویژه چند وزیر و سایر مراجعی که قانون معین کرده است، حصول اطمینان از انطباق مقررات (مصوب مراجع مختلف تصمیمات واجد آثار اجرایی) با قوانین موضوعه است؛
- ۶- اعمال نظارت مجلس بر صلح دعاوی مالی دولت یا ارجاع آن‌ها به داوری (معاهدات و قراردادهای بین‌المللی)، تغییر خطوط مرزی برقراری محدودیت‌های ضروری (استقراض و کمک‌های بلاعوض)، دادن امتیاز تشکیل شرکت‌ها و موسسات به خارجی‌ها (استخدام کارشناسان خارجی) فروش نفایس ملی و... در راستای حفظ ارزش‌های دینی و ملی نیازمند تعیین ضوابط و ارکان مشخص مبتنی بر سیاست‌های کلی نظام است؛

۷- نظارت بر اجرایی شدن قوانین از اهم وظایف و اختیارات در فرآیند قانون‌گذاری است و شرکت در جلسات شورای عالی نظارت و بازرسی قوانین و اجرای کامل و به موقع مصوبات شورای مذکور موجب ارتقا و بهبود انجام امور عمومی در انطباق با قوانین است؛

۸- تنظیم و تصویب قانون نظارت و بازرسی در جمهوری اسلامی ایران به منظور جهت‌دهی و هم‌سو سازی مراجع مختلف دستگاه‌های نظارتی در هر سه قوه بر پایه فرامین مقام معظم رهبری و لزوم اجتناب از افت بهره‌وری در کشور. بنا به مطالب معروضه و نظر به اینکه به موجب اصل «۱۱۰» قانون اساسی، تعیین سیاست‌های کلی نظام و نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی از اختیارات و وظایف مقام معظم رهبری است، لذا اقتضای قضایا و مسائل فوق‌الذکر تعیین سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری در جمهوری اسلامی ایران توسط مقام معظم رهبری را اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. براساس مطالعات انجام پذیرفته به شرحی که گزارش تفصیلی آن متعاقب اعلام خواهد شد، طرح سیاست‌های کلی مورد بحث را به نحو موارد آتی‌الذکر که در جلسات هیئت علمی کمیته تقنین و قانون‌گذاری کمیسیون حقوقی و قضائی دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام تنظیم شده است، پیشنهاد می‌نماید.

اصول پیشنهادی سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری

- ۱- تمرکز قانون‌گذاری در مجلس شورای اسلامی و حاکمیت قوانین بر کلیه مصوبات مراجع موجد تصمیمات لازم‌الاجرا؛
- ۲- اصلاح و استقرار نظام انتخاباتی اثربخش در جهت انتخاب نمایندگان آگاه و مجرب مردم به منظور وضع قانون خوب مبتنی بر عدالت اجتماعی و پیشرفت کشور؛
- ۳- احراز ضرورت وضع قانون و الزام به کارشناسی مفاد آن توسط نهاد و مراکز تخصصی فنی و حقوقی و ممانعت از طرح پیش‌نویس‌های فاقد مطالعات کارشناسی؛
- ۴- ضرورت اخذ پیشنهادات نهادها و مراجع ذی‌نفع رسمی؛
- ۵- لزوم ارائه گزارش توجیهی تفصیلی پیش‌نویس قوانین؛
- ۶- وضع قوانین مبتنی بر نیازهای عمومی، منافع ملی و موازین اسلامی در چهارچوب اصول قانون اساسی، سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی ابلاغی به منظور پیشرفت و عدالت؛
- ۷- وضع قوانین عام‌الشمول، شفاف و غیرقابل تأویل، جامع و مانع، روزآمد و ماندگار؛
- ۸- ضرورت جایابی موضوعی طرح‌ها و لوایح و تعیین موارد منسوخ و تخصیص یافته در متن قوانین؛
- ۹- لزوم تدوین و تنقیح مستمر قوانین و ایجاد مجموعه قوانین توسط مجلس شورای اسلامی؛
- ۱۰- لزوم نظارت و ارزیابی مستمر و نظام‌مند قوانین به منظور حصول اطمینان از تحقق اهداف و اثربخشی قوانین؛

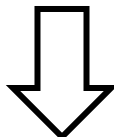
- ۱۱- تسهیل و تسریع در دسترسی آحاد جامعه به کلیه قوانین جاری؛
- ۱۲- لزوم انطباق کلیه مصوبات مراجع موجد تصمیمات لازم الاجرا با سیاست های کلی نظام بالاخص این سیاست ها. امیدوار است با توکل بر خداوند دائم الطف و التزام عملی بر قانون اساسی و تبعیت از سیاست های کلی نظام، همدلی و همفکری قوای سه گانه بیش از پیش در شرایط پیچیده فعلی جهانی، موجبات خشنودی خداوند متعال و آرامش مردم بی بدیل و مقاوم ایران اسلامی را فراهم آورد.

سیاست های پیشنهادی نهایی شده در جلسات کمیسیون

- ۱- وضع قانون منحصر در صلاحیت مجلس شورای اسلامی است و این قوانین بر مصوبات مراجع دیگر حاکم است.
- ۲- استقرار نظام انتخاباتی کارآمد و مبتنی بر اراده مردم.
- ۳- احراز ضرورت وضع قانون مبتنی بر مطالعات و پژوهش و الزام به کارشناسی مفاد آن توسط نهادها و مراکز تخصصی ذیربط.
- ۴- رعایت ویژگی های زیر در وضع قوانین:
- صریح، جامع و مانع، مبتنی بر مبانی علمی و پژوهشی، قابل اجرا، دارای انسجام و هماهنگی با سایر قوانین.

سیاست‌های پیشنهادی باقی مانده جهت بحث در کمیسیون

- ۱- ضرورت جایابی موضوعی طرح‌ها و لوایح و تعیین موارد منسوخ و تخصصین یافته در متن قوانین؛
- ۲- لزوم تدوین و تنقیح مستمر قوانین و ایجاد مجموعه قوانین توسط مجلس شورای اسلامی؛

ضرورت ایجاد نظام قوانین جامع موضوعی ظرف مدت پنج سال و تدوین و تنقیح مستمر قوانین توسط مجلس شورای اسلامی

- ۳- لزوم نظارت و ارزیابی مستمر و نظام‌مند قوانین به منظور حصول اطمینان از تحقق اهداف و اثربخشی قوانین؛

لزوم ارزیابی مستمر و نظام‌مند قوانین به منظور حصول اطمینان از تحقق اهداف کارآمد و اثربخش قوانین.

- ۴- تسهیل و تسریع دسترسی شهروندان به کلیه قوانین جاری و تبیین مفاد آن به آحاد جامعه؛

- ۵- لزوم انطباق قوانین و کلیه مصوبات مراجع موجد تصمیمات لازم‌الاجرا با سیاست‌های کلی نظام بالاخص این سیاست‌ها.